

NEDERLANDSE HERVORMDE KERK

ORGELCOMMISSIE

ADMINISTRATEUR: C. VAN LOCHEM
WESTZAANSTRAAT 1, TELEF. 44878
AMSTERDAM-CENTRUM

AMSTERDAM, 9 April 1955

Aan de Kerkvoogdij der Hervormde Gemeente
van Roswinkel
te te
Roswinkel.

Mijne Heren,

Hierbij heeft de Orgelcommissie der Nederl. Hervormde Kerk het genoegen U het volgende mede te delen over haar werkwijze.

1. In den regel beginnen wij met een voorlopig onderzoek. Daarbij wordt het orgel dan door een of twee der aan onze Commissie verbonden deskundige medewerkers onderzocht. Nagegaan wordt in welke toestand het zich bevindt, hoe de mechaniek werkt, of het orgel windziek is, of tinpest, houtworm en dergelijke voorkomen, of het orgel oordeelkundig gestemd wordt, dan wel bij het stemmen beschadigd blijkt te worden, of restauratie, schoonmaken, vervanging van pijpwerk of onderdelen nodig is, of het orgel voldoende verzekerd is, of het op de lijst van Monumentenzorg staat e.d.

Van dit onderzoek wordt een zogenaamd summier rapport samengesteld. Dit rapport wordt in een vergadering der Orgelcommissie behandeld. Daarna ontvangt de kerkvoogdij een advies, waarin het rapport verwerkt is.

De Orgelcommissie brengt voor deze bemoeienis aan de kerkvoogdij een voor alle gevallen gelijk bedrag van f. 20.-- in rekening.

2. Soms blijkt uit het rapport, dat geen bijzondere maatregelen nodig zijn. Soms behoeft slechts tot grondig schoonmaken, of tot een kleine restauratie geadviseerd te worden. De meeste kerkvoogdijen vragen dan aan ons advies over de daartoe te kiezen orgelmaker, waarbij dan onze bemiddeling verleend wordt.

In bepaalde gevallen moet geadviseerd worden aan het orgel geen cent meer te besteden aangezien dat goed geld naar kwaad geld gooien zou betekenen. In die gevallen vragen de kerkvoogdijen dan meestal verder advies over vervanging van het orgel door een nieuw instrument. Na uitvoerig overleg met de kerkvoogdij, die immers in alle gevallen de opdrachtgeefster is en blijft, wordt dan in de regel door onze Commissie, na ontvangen machtiging der kerkvoogdij, aan een of meer vertrouwde orgelmakers vrijblijvend een offerte gevraagd. Leidt zo'n offerte niet tot een opdracht dan moet daarvoor aan de orgelmaker, die aan zo'n offerte veel tijd moet besteden, een bescheiden bedrag worden vergoed; het bedraagt in den regel ongeveer f. 30.--. Voor de werkzaamheden der Orgelcommissie wordt in de gevallen, in deze rubriek 2 bedoeld, een bescheiden bedrag naar billijkheid berekend. Het varieert naar gelang van het verrichte werk.

3. Besluit de kerkvoogdij tot restauratie of nieuwbouw, dan vindt uitgebreid overleg met onze Commissie via haar deskundige medewerkers plaats. Wanneer het de restauratie betreft van een orgel en/of orgelfront met historische kunstwaarde, dat op de Monumentenlijst voor-

komt, dan wordt dezerzijds overleg gepleegd met Monumentenzorg, aangezien toestemming daarvan nodig is om eventueel subsidie van Rijk, Provincie en/of burgerlijke gemeente te kunnen verkrijgen.

Wij zien gaarne, dat de kerkvoogdijen, alvorens een beslissing te nemen, zelf enkele instrumenten gaan horen, die onder toezicht van de Orgelcommissie gerestaureerd of nieuw gebouwd zijn. Aangezien het aantal orgels waarmede onze Commissie bemoeienis heeft gehad of heeft, thans de 500 benadert, zijn wij steeds beter in staat een kleine selectie van instrumenten te noemen, die de kerkvoogdij zou kunnen gaan horen, hetgeen voor haar de keuze kan vergemakkelijken.

Het verheugt ons, dat steeds meer kerkvoogdijen aan onze wenk, om eerst zelf te gaan horen, gevolg blijken te geven.

De kerkvoogdij, uiteraard voorgelicht door onze Commissie, beslist zelf, of aan één dan wel aan meer dan één orgelbouwer offerte zal worden gevraagd en ten slotte, aan welke orgelbouwer de opdracht wordt gegeven.

In den regel worden, zeker bij belangrijke werken, de offerten in een vergadering der kerkvoogdij door een of meer onzer deskundigen toegevoelicht, aangezien offerten nu eenmaal in orgel-vaktechnische taal gesteld moeten worden en daardoor moeilijk te begrijpen zijn voor kerkvoogdijen, die op dit zeer speciale terrein uiteraard slechts zelden een deskundige in hun midden vinden. Ook de plaatselijke organist maakt, wanneer de kerkvoogdij dat wenst, zo'n bespreking mee. Daarbij is het geen bezwaar, dat de meeste organisten, zelfs zeer goede, nu eenmaal in de regel niet zijn deskundigen, in de eigenlijke betekenis van dat woord, op het zeer specifieke orgelmakersterrein. Orgels maken is iets geheel anders dan orgels bespelen. De Orgelcommissie stelt echter de belangstelling van de plaatselijke organist voor het restauratiewerk of voor de nieuwbouw zeer op prijs.

Onze Commissie, door de ervaring (en vooral de slechte ervaringen van kerkvoogdijen in vroegere tijd) geleerd, weet thans precies, welke orgelbouwers voor welk soort werk kunnen worden aanbevolen. Kiest de kerkvoogdij (wat bijna niet meer voorkomt) toch een orgelbouwer, van wie de Commissie slecht of ondeugdelijk werk verwacht, dan trekt de Commissie zich als adviseur terug.

Wanneer de orgelmaker (in den regel krachtens machtiging der kerkvoogdij via onze Commissie) de opdracht heeft ontvangen en aanvaard en zo nodig nog contact met de architect of bouwkundig opzichter van de kerkvoogdij heeft opgenomen, kan hij beginnen. Tijdens de restauratie wordt in de kerk, tijdens de bouw in de werkplaats van de orgelmaker wordt daar door onze deskundigen toezicht gehouden, wanneer de stand der werkzaamheden dat nodig of wenselijk maakt. Ook dan reeds wordt gecontroleerd, of de werkzaamheden verlopen volgens de bepalingen van contract en offerte.

Wanneer het nieuwbouw betreft, wordt de opstelling in de kerk gecontroleerd.

Zodra de orgelbouwer ons bericht, dat het instrument gereed is voor de eindkeuring, wordt deze zeer nauwkeurig en uitvoerig door een of meer onzer deskundigen verricht. Blijkt er verschil van inzicht over bepaalde onderdelen, kwaliteiten of klankschoonheid, dan komen desnoods al onze deskundigen en een of meer commissieleden ter plaatse bijeen.

Van de eindkeuring wordt een rapport opgemaakt, dat eerst in onze Commissie uitvoerig wordt besproken.

Soms leidt dit tot het stellen van nadere eisen aan de orgelmaker. Soms kan terstond het fiat worden verleend.

De kerkvoogdij ontvangt vervolgens bericht. Zij stelt eerst dan een

datum voor de ingebruikneming vast. In den regel in overleg met de Commissie, aangezien het practijk is geworden, dat de kerkvoogdijen gaarne zien, dat bij de ingebruikneming een der deskundigen van de Commissie het orgel door zijn spel "presenteert". Daarover wordt dan natuurlijk overleg gepleegd met de plaatselijke organist. De practijk leert, dat steeds een aangename oplossing wordt gevonden. Indien -wat meestal gelukt- een der leden van de Orgelcommissie zich kan vrijmaken voor de reis, brengt hij, tijdens de plechtige ingebruikneming van het gerestaureerde of nieuwe kerkorgel, aan de President Kerkvoogd het eindrapport der Orgelcommissie uit en wordt dit overhandigd.

De orgelbouwer ontvangt van ons afschrift van het eindkeuringsrapport. In den regel bevat dat rapport het advies om ook de laatste termijn der aanneemsom te betalen. Soms wordt geadviseerd een gedeelte eerst uit te betalen nadat ten genoege der Orgelcommissie nog enkele zaken door de orgelbouwer zijn verbeterd. De Orgelcommissie ziet dan toe, dat deze verbeteringen inderdaad worden aangebracht.

Nadat het orgel enige maanden in gebruik is, wordt vanwege de Commissie nog een nazorgbezoek gebracht.

Het spreekt vanzelf, dat wanneer er nog onvolkomenheden optreden, (hetgeen bij een dergelijk ingewikkeld en vrij teer ambachtelijk kunstwerk altijd kan voorkomen, ook zonder dat daarvan de orgelmaker een verwijt kan worden gemaakt) de Commissie zich weer met de orgelmaker verstaat.

Voor alle werkzaamheden, beschreven in de rubriek 3, berekent de Orgelcommissie aan de kerkvoogdij 5% over de aanneemsom. De kosten voor het summier-rapport ad. f. 20.-- komen daarop niet in mindering; wel de kosten, die in rekening zijn gebracht voor de werkzaamheden bedoeld in de gevallen sub 2.

Boven de 5% worden aan de kerkvoogdij in rekening gebracht de verschotten aan reis-, verblijf- en telefoonkosten der deskundigen; in den regel blijft dit bij een zeer bescheiden bedrag.

4. De Orgelcommissie draagt zorg, dat tussen kerkvoogdij en orgelmaker een behoorlijk contract wordt opgemaakt (tenzij het een kleine zaak betreft, die ter besparing van zegelkosten evengoed in correspondentie kan worden vastgelegd).

De kerkvoogdij en orgelmaker ontvangen ieder één exemplaar. Zegelkosten zijn voor rekening van de kerkvoogdij.

5. Het is uitermate wenselijk, dat in gevallen, waarin het instrument moet worden geplaatst in een nieuw te bouwen kerk, onverwijld overleg plaats vindt tussen kerkvoogdij, architect en de Orgelcommissie. Alleen dán kan grote schade voor de kerkvoogdij worden voorkomen, welke -naar onze ervaring leerde- optreedt in geval van verkeerde keuze van de plaats voor het orgel, van plafondmateriaal, van wandpleistering e.d. Bij te laat inschakelen van onze deskundigen is aan de gevolgen van zo'n verkeerde keuze in den regel niets meer te verhelpen, dan ten koste van grote bedragen. Bij tijdig inschakelen is de samenwerking onzer deskundigen met de architect, zoals de practijk leert, van de meest aangename en vruchtbare aard. Het komt dan ook reeds meer en meer voor, dat de architecten zelf zich tijdig tot onze Commissie gaan wenden.
6. Wanneer een kerkvoogdij geen of onvoldoende middelen bezit om te geraken tot grondige restauratie of nieuwbouw, is het toch van het hoogste belang, dat zij een summier onderzoek laat instellen voor f. 20.--. In de practijk is herhaaldelijk gebleken, dat onze adviezen

- de aanwezige instrumenten voor verdere ondergang konden behoeden, zonder dat de kerkvoogdij in grote kosten verviel.
7. In gevallen waarin noch van nieuwbouw of van restauratie sprake is, maar b.v. van advies over aankoop van een bestaand orgel, transport daarvan, opstelling (al of niet met enige restauratie), van advies uitsluitend over vervanging van de windmachine e.d. wordt niet het vaste tarief in rekening gebracht, maar een in overleg met de Kerkvoogdij vast te stellen bedrag.
  8. De tarieven, hierboven genoemd zijn goedgekeurd door de Generale Financiële Raad der Nederl. Herv. Kerk. Ze hebben bewezen redelijk te zijn. Ze zijn niet toereikend om de kosten der Commissie te dekken, weshalve de Generale Financiële Raad door een aanvullende subsidie steunt.
  9. De Orgelcommissie berust op de kerkorde, die haar noemt in ordi-
nantie 18 (Toezicht op de kerkelijke bezittingen) par. II art. 9.
Haar leden worden door de Generale Synode benoemd; zij ontvangen
generlei bezoldiging.
Thans zijn het:

Mr. W. F. Schokking, voorzitter, Stadionkade 24'', A'dam-Z, tel. 90844.
H. J. van der Wolk, penningmeester, Lentestr. 2, Heerlen,
tel. K. 4440/4791.

Dr. J. W. Doeve, Hervormd Predikant te Holwierde (Gr.)
Leo Mens, organist der Pieterskerk, Haarlemmerstr. 53, Leiden,
tel. K/1710/21299.

Aan de Orgelcommissie zijn, met voorkennis van het Moderamen der
Generale Synode als gehonoreerde medewerkers-deskundigen verbonden;

A. Engels, orgeldeskundige, Leraar Kon. Conservatorium te
's Gravenhage en organist der Grote Kerk, aldaar,
Aronskelkweg 82, 's Gravenhage, tel. K. 1700/396388.

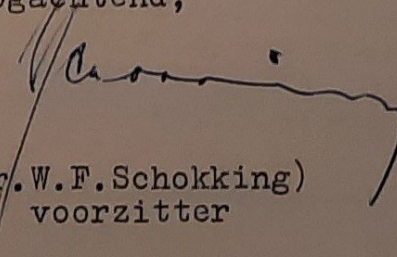
L. Erné, orgeldeskundige, organist der Nicolaïkerk te Utrecht,
Paulus Potterstraat 19, Utrecht, tel. K. 3400/11604.

W. Hülsmann, orgeldeskundige, organist der St. Joriskerk te
Amersfoort, Pauwstraat 30, Amersfoort, tel. K. 3490/7104.

Dr. H. L. Oussoren, orgeldeskundige, Doctor in de wis- en natuur-
kunde, organist der Grote Kerk te Wassenaar,
Backershagenlaan 22, Wassenaar, tel. K. 1751/2830.

Alle correspondentie moet worden gericht aan de Administrateur
van de Orgelcommissie der Nederl. Herv. Kerk de Heer C. van Lochem,
Westzaanstraat 1, Amsterdam-Centrum, tel. K. 2900/44878.

Namens de Orgelcommissie der Ned. Herv. Kerk
Hoogachtend,

(Mr. W. F. Schokking)
voorzitter